

Clara Marchaud

Zelenskyj försöker få bukt med korruption och mutor i Ukrainas armé

Mediapart, 19 augusti 2023

Ukrainska komediserien *Folkets tjänare* (som startade 2015) handlar bl a om den omfattande korruptionen i Ukraina. Delar av serien finns på SVT Play.

Efter den växande kritiken mot arméns sätt att fungera har Ukrainas president avskedat alla ansvariga för rekryteringskontoren.

”I svåra tider får man inte vara så noga.” Uttrycket kunde inte ha varit mer giltigt för de första månaderna av invasionen av Ukraina, då de ryska styrkorna stod vid Kyivs portar och bomberna haglade över hela landet. Den 24 februari gällde det att organisera sig snabbt och då fick man dela ut vapen på gatan till de tiotusentals män och kvinnor som trängdes utanför de militära rekryteringskontoren.

Ett och ett halvt år senare är kandidaterna inte lika många. ”De som ville strida är redan vid fronten”, suckar Jurij, en officer vars förnamn ändrats – han har inte rätt att tala med oss. Den motoffensiv som Ukraina inledde i början av juni för att befria de ockuperade områdena har lett till många sårade och döda. Den ukrainska arméledningen hemlighåller siffrorna för att inte fienden ska få kunskap om förlusterna.

Offensiven står och stampar vid fronten. Inför de försvarslinjer ryssarna konstruerat i månader kunde de ukrainska styrkorna den 16 augusti rapportera några framgångar i öster och söder. I öster fortsätter slaget om Bachmut att rasa. Sedan några månader har frontlinjen stabiliserats och gett det ukrainska samhället och militärledningen tillfälle att tänka över organiseringen av denna armé, som torde uppgå till 1,5 miljoner soldater.

I bakgrunden börjar många aktivister och militärer ifrågasätta det dunkla och stundtals godtyckliga sätt denna institution fungerar på. Redan i januari skakades försvarsministeriet av en affär om att medel avsedda för mat åt soldaterna hade förskingrats. Flera höga tjänstemän blev avskedade.

Anklagelser om korruption har fått Volodymyr Zelenskyj att försöka blidka folkopinionen. Fredagen den 11 augusti meddelade han att alla ansvariga för regionala rekryteringskontor hade avskedats och ersatts med sårade soldater som inte längre var i stånd att strida.

”Systemet måste ledas av personer som vet någonting om kriget och som också vet att cynism och korruption under kriget är lika med högförräderi”, förklarade den ukrainske presidenten. Kring 112 åtal har väckts mot 33 misstänkta på rekryteringskontoren.

5 000 dollar för att slippa ifrån armén

I månader har den ukrainska pressen och lokala åklagarmyndigheter rapporterat tiotals fall av korruption för att slippa undan militärtjänstgöring. I Odessa är chefen för det regionala kontoret, Jevgen Borisov, åtalad för att ha gjort sig rik på illegal väg och för att ha övergett sin post. Han riskerar upp till tio års fängelse. I december 2022 ska han ha köpt en villa i Spanien för 4,4 miljoner euro, långt över sin deklarerade inkomst.

Enligt förundersökning ska Borisov ha tagit uppemot 5 000 euro per person i utbyte mot läkarintyg som gjorde att personen i fråga slapp att bli inkallad. Hälsoskäl räcker för att slippa undan mobilisering om man har tre barn eller försörjer en handikappad närstående. Villkoren har skärpts sedan i juni, hädanefter måste man visa att man är den ende som kan försörja personen i fråga.

”Zelenskyjjs beslut om rekryteringen kommer för sent. Det är populistiskt och snabbt tillkommet för att tillfredsställa folkopinionen”, säger Vladislav till *Mediapart* på telefon. Han är militär, förnamnet är ändrat, och har arbetat länge på ett rekryteringskontor i den västra delen av landet efter att tidigare ha tjänstgjort i Donbas.

”Alla vet att korruption förekommer. När jag gjorde min militärtjänst 1997 fanns rekryteringskontoren redan. Enda skillnaden är att man på den tiden betalade i dollar, 100 dollar, för att inte bli inkallad. Idag kostar det 5 000 dollar”, säger han.

Enligt honom har tusentals personer använt sig av den utvägen. ”Miljoner euro har gått åt i mutor, pengar som armén kunde behöva”, säger Vladislav upprört. ”Problemet är att hela systemet baserar sig på det som rådde på Sovjettiden. Försöken till reformer i Ukraina de senaste åren har bara skett droppvis och inte kunna lösa problemet med den korruption som är inbyggd i systemet.”

När Krim annekterades 2014 och kriget i Donbas startade befann sig Ukrainas armé i ett tillstånd av förfall och man fick hålla sig till de institutioner man ärvt från Sovjetunionen. Även om en rad förändringar genomförts av arméns struktur för att anpassa sig till Natos krav har frågan om rekryteringen hamnat mellan maskorna.

”Samhället har inte förtroende för militärkommisariaten”, tillägger Jurij, som arbetar i militärledningen efter flera månader vid fronten. Han betonar personalproblemen inom armén. ”De bra soldaterna söker sig direkt till de enheter de är intresserade av, medan vissa andra enheter får nöja sig med personer som inte är fysiskt dugliga.” Flera medier har också kritiserat det våld som utövas på rekryteringskontoren, bl a det i Odessa: unga män som plockats upp på gatan och med våld förts till militärkontoren, vilket är olagligt.

Lag som gynnar soldaterna

”Det finns ingen bra lösning här, även om man byter ut cheferna på regional nivå. För cheferna på lokal nivå, som har till uppgift att fylla kvoterna, finns ju kvar”, säger, på villkor att få vara anonym, en advokat som hjälper soldaterna att försvara sina rättigheter. ”De där personerna har funnits på plats i årtionden, de har hög status. Det står ju helt klart att även om de skickas till fronten kommer de att hamna i de bakre linjerna. Men hur som helst är det bra att de ersätts av veteraner. De kommer att sköta sig bättre.” Som alla andra vi varit i kontakt

med nämner advokaten svårigheterna att genomföra reformer, samtidigt som landet på sitt territorium står inför den mest intensiva konflikten i Europa sedan andra världskriget.

”Kritiken riktas inte mot armén, utan mot metoderna från Sovjettiden och en del strukturer som fortfarande är sovjetiska”, säger advokaten. Den kritiken rör inte minst de medicinska kommissioner som avgör huruvida någon nyrekrytering, eller någon som blivit sårad är krigsduglig.

I regionen Odessa avled en 29-årig man, handikappad från födseln, av ett epilepsianfall dagen efter att han rekryterats. Den medicinska kommissionen hade förklarat honom som krigsduglig. Enligt hans mor hade undersökningen stökats undan på knappt 20 minuter. En utredning för vållande till annans död har inletts.

Parallellt med kampen mot korruptionen införde Ukrainas president i slutet av juni en lag avsedd att gynna soldaterna, bl a med höjda löner. Hädanefter får de soldater som befinner sig i de hårdaste stridszonerna en månadslön på mellan 700 och 2 500 euro. Ledigheten per år har utökats från 10 till 30 dagar, med möjlighet till ytterligare tio dagar av personliga skäl.

Den nya lagen stipulerar också att varje ny rekryt ska få en månads obligatorisk utbildning innan han skickas till fronten. Bestämmelser som ytterligare något påminner om att samhället förbereder sig för att kriget kan bli långvarigt.

Lästips

[Zelenskyj lovar korruptionskamp efter mutskandal](#) (SvD 23/1 -23)

[Korruption och nepotism har länge varit ett stort problem i Ukraina](#) (SR 24/1 -23)

[Zelenskyj: Alla militära rekryteringschefer ska sparkas](#) (DN 11/8 -23)